

## Fenomén drotárstva v reflexii umenia

Petra Krausová a Jana Pecníková; petra.krausova@fi.muni.cz; jana.pecnikova@umb.sk

**Abstrakt:** Postava vandrujúceho drotára a jeho činnosť sa stali predmetom umeleckej tvorby, ktorá do veľkej miery vychádza z prostredia a životných podmienok drotárskeho spôsobu života. Zlatý vek drotárstva nastal v období 19. storočia, i keď počiatky tohto fenoménu siahajú už do 17. storočia. Cieľom príspevku je poukázať na motív drotára zobrazovaný v literatúre a ľudovej slovesnosti, ilustráciách, výtvarnej tvorbe a iných umeleckých formách, keďže paradoxne až počas 20. storočia, keď sa drotári pomaly začali vytrácať v aktívnej podobe, sa ich motív dostáva do ilustrácií.

**Kľúčové slová:** drotár, umelecká produkcia, drotárstvo, ľudová kultúra.

**Abstract:** The figure of tramping tinker is presented in the artistic production, influenced by the surroundings and conditions of craftsman's live. The Golden age of the tinkers was during the 19th century, however the specific phenomenon started in the end of the 17th century. Accent of the article is given on the motive of tinker in literature, illustrations and other artistic forms. During the 20th century, when tinkers started to disappear in its active form, their motive infiltrates into illustrations.

**Key words:** tinker, craft, artistic production.

Umenie v umení. Ojedinelosť, zvláštnosť, postupné rozšírenie a zdokonalenie techník, výrobkov, následný rozmach drotárstva nielen na domácom kontinente vzbudil pozornosť, záujem človeka, ktorý viedol k reflektovaniu tohto úkazu do rôznych oblastí ľudskej činnosti. Predmetom záujmu okolia nebolo len samotné drotárstvo, ale taktiež, a možno povedať predovšetkým, jeho predstavitelia. Ich spôsob práce, života. To, kým boli, ako žili, ako vyzerali, aké mali zvyky, tradície. Cieľom príspevku je poukázať na fenomén drotárstva, ktorý môžeme sledovať v rozličných sférach umenia, počnúc ľudovou slovesnosťou, literatúrou, cez výtvarné umenie, až k dramatickým a hudobným dielam, či fotografii.

### Ľudová slovesnosť a literatúra

Vplyv drotára sa udomácnil predovšetkým v ľudovej slovesnosti. Tak ako sa spievali piesne o murároch, kamenároch, drevorubačoch a predstaviteľoch iných remesiel, postava drotára zaujala taktiež svoje postavenie a stala sa rovnocennou iným remeslám. Túlanie sa rôznymi krajinami urobilo z drotárov ľudí znalých toho, ako to vo svete chodí (Pišútová 1992). Prichádzali s historkami a rôznymi príbehmi, čím si podmanili predovšetkým detských poslucháčov, v očiach ktorých boli do značnej miery idealizovaní. Ľudová slovesnosť so svojimi piesňami, porekadlami, prísloviami, riekankami dáva vyniknúť kladným charakterovým črtám drotárskeho majstra. „Je neodškriepiteľnou skutočnosťou, že postava slovenského drotára bola pre literátov, umelcov a vlasteneckých politikov a ich prívržencov veľmi príťažlivá a užitočná, ale tým sa nijako nezastavilo zatlačenie drotára do spoločenskej a hospodárskej bezvýhodiskovosti“ (Guleja 1992, s. 84).

Drotár hral významnú úlohu pri budovaní samostatnosti národa. Celé 19. storočie je poznamenané snahou malých národov vybudovať si nezávislosť alebo prinajmenšom akceptovateľnosť zo strany veľkých

národov, v ktorých područí sa ocitli. Útočiskom drotárov sa stala činnosť vznikajúcich spolkov (Matica slovenská, Slovenské učené tovaríšstvo), prostredníctvom ktorých sa stali súčasťou vtedajšieho kultúrneho diania a takisto jedným zo základných pilierov reprezentantov tradície a ľudového obyčaja (Botík a Slavkovský 1995). Preto neprekvapuje, že tematika drotárstva sa objavuje nielen v ľudovej slovesnosti a rozprávkach, ale rovnako i v poézii, románoch, poviedkach.

## Výtvarné umenie

Oblasťou, kde postava drotára symbolizuje snáď najvýznamnejší status vzhľadom na počet jednotlivých diel, je nepochybne výtvarná tvorba. V najvyššom počte sa drotár a jeho remeslo vyskytuje v grafikách a kresbách, menej už v olejomaľbách či plastikách, pričom sa nejedná len o čisto slovenskú tvorbu, ale vo významnej miere aj o tvorbu inonárodnú (českú, nemeckú, francúzsku, anglickú, rakúsku, maďarskú). Je nutné konštatovať, že práve vďaka tvorbe výtvarných diel máme záznamy, informácie a určitú predstavu o zjave drotárov, a tak môžeme badať aj zmeny, ktoré nastali v odievaní drotárov postupom času. Vizuálny charakter diel zachytáva a dotvára samotný vývin, dejiny remesla, čím zostáva okrem umeleckej hodnoty i hodnotu dokumentačnú (Kekelyová 1992).

Záujem o drotárov bol závislý od množstva výskytu remeselníkov v jednotlivých častiach Európy. Charakter a obsahová náplň v dielach bola nepochybne ovplyvnená dobovou filozofiou a prevládajúcim umeleckým štýlom. Hoci sa motív drotára vyskytuje aj v inonárodnej tvorbe, výraznou črtou slovenských výtvarníkov bolo prenikavejšie poznanie drotárskeho javu, ktoré vychádzalo z dôvernejšieho vzťahu k remeslu a jeho predstaviteľom.

Špecifický fenomén predstavuje česká výtvarná scéna, v ktorej je motív drotára vo výtvarných dielach intenzívnejší ako v ktorejkoľvek inej inonárodnej tvorbe. Dôvodom je vzájomná kultúrna a historická blízkosť oboch národov, geografická blízkosť i vzájomné pestovanie slovensko-českých vzťahov. „[...] k tematike drotárov [českí umelci, pozn. aut.] pristupovali nielen s ambíciou zachytiť nevšedný motív, ale na plátnach svojich obrazov neraz zachytávali aj hlbokú citovú zaangažovanosť“ (Švárnová 2005, s. 100). Najčastejšími motívmi sú maľby mladých osamelých džarkov, typické práve pre české prostredie. Nachádzajú sa aj v tvorbe Jozefa Mánesa, Jakuba Schikanedera či Mikoláša Aleša. Významné miesto zaberajú portréty, ďalej drotári znázornení vo vzdorujúcich pózach, poukazujúc na ich odvahu, motívy drotárovej ženy či drotári putujúci krajinou.

Drotári zohrali významnú úlohu v období národného obrodovania v päťdesiatych rokoch 19. storočia. Vzhľadom na fakt, že začali byť nielen slovenskou inteligenciou stojacou na čele obrodovania považovaní za jeden z národných symbolov, stali sa aj predmetom záujmu v umeleckých kruhoch. Počet diel s ich výskytom narastá. Rovnako sa v tomto období objavujú prvé obrazy znázorňujúce drotára pri práci, zatiaľ čo druhej polovici 19. storočia dominuje skôr sociálny kontext. V čase národného obrodovania boli drotári často zobrazovaní v národných farbách, v štylizovaných pózach s neprítomným výrazom tváre, zodpovedajúc princípom klasicizmu a romantizmu (Guleja 1992). Túto skutočnosť podporuje fakt, že boli pasovaní do úlohy národnoosloboditeľskej a pokladaní za súčasť ľudovej tradície, národnej histórie a kultúry. Jozef Heinbucher-Bikkesy (1767-1833), Peter Michal Bohúň (1822-1879) a Jozef Božetech Klemens (1817-1883) sú z prvých, ktorí sa venovali drotárskej tematike v svojom diele (Škvarnová 2005).

Nesmieme opomenúť skutočnosť, že predstavitelia inonárodnej tvorby stotožňovali drotára so Slovenskom, o čom svedčia názvy ich diel, v ktorých sa zameriavali hlavne na prostredie, v akom sa remeselníci pohybovali a žili. Dokonca by sme mohli povedať, že v cudzine sa spojitosť medzi drotárom

a slovenskou krajinou objavila včasnšie ako v samotnej domovskej krajine. Dôvod bol prostý; pre domáce prostredie bola postava a individualita drotára súčasťou každodenného života. Nebol dôvod pripisovať mu status výnimočnosti.

Obyčajnosť, všednosť, nadmerná prítomnosť remesla a jeho predstaviteľov sa stali prirodzenou skutočnosťou. Veď čo podnecuje človeka k tomu, aby predmety, činnosť považoval za výnimočné? Ich všednosť? Nie. Práve naopak. Zvláštnosť, jedinečnosť, originalita sú sprievodnými znakmi spomínanej výnimočnosti. Práve pre túto skutočnosť boli drotári v zahraničí uznávaní a pre svoj pôvod stotožňovaný so Slovenskom. V cudzine ich remeslo nemalo obdobu, budilo pozornosť a záujem. Bolo výnimočné, iné. „Kto by nepoznal týchto tulákov, (...) ktorým sa v cudzine čiastočne vysmieľajú, čiastočne vzbudzujú súcit. (...) Vo všeobecnosti vedú títo chudáci nie závidenia hodný život“ (Pavlík 1968, s. 73).

Na domácej scéne zmena nastáva až v spomínanom období národného obrodzenia, kedy vyvstáva potreba hľadať typické znaky, vlastnosti, tradície, ktoré činia národ svojským, jedinečným, niečím špecificky charakteristickým. A drotári boli jedným zo stmľujúcich atribútov Slovákov.

V posledných desaťročiach 19. storočia prevažuje realističnosť diel, prítomná v tvorbe maliarov už od počiatkov. V danom období si však realizmus vybudoval status samostatného prevládajúceho umeleckého štýlu. V porovnaní s obdobím romantizmu, ktorý podliehal idealizácii, vystupuje teraz do popredia skutočnosť, dominuje sociálny kontext a snaha preniknúť do zmysľovania, duševného rozpoloženia človeka. Typické pre toto obdobie sú predovšetkým portréty, v ktorých sa vytvoril priestor pre človeka ako individualitu s vlastným vnútorným svetom.

Okrem portrétov sa objavujú aj maľby zachytávajúce prácu remeselníkov. Predstaviteľmi daného obdobia sú Dionýz Andráši (1835-1913), Teodor Zempléni (1864-1917), Ladislav Medňanský (1852-1919) či Cyril Kutlík (1869-1900). Medňanský sa v svojej tvorbe koncentroval predovšetkým na mladých drotárov, džarkov, ktorým zub času ešte nestihol vryť typickú fyziognómiu. Maliar rád znázorňoval ľudí stojacich na okraji spoločnosti – tulákov, žobrákov, paholkov. Sociálna téma bola preňho jednou z primárnych. Inak to bolo u Cyrila Kutlíka, pretože sociálna tematika v jeho tvorbe bola veľmi zriedkavá. Záujem o drotárov sa u tohto maliara, pôsobiaceho v Belehrade, prejavil koncom 19. storočia. Dôvodom sa stalo očarenie liptovským krajom a jeho ľuďmi, podtatranskou prírodou. Kresba, ktorá vyniká svojím stvárnením, je „Drotár“ (tuš, 1880-1900, Šarišská galéria v Prešove) od Teodora Zempléniho. Nie je vsadená do konkrétneho kontextu, naopak, je ho zbavená. Hľadá na nás človek a nie symbol. Dôležitosť je skrytá predovšetkým v snahe o zachytenie drotára ako individualitu, človeka s vlastnými starosťami i radosťami.

Obdobie slovenskej výtvarnej moderny, výrazne sa prejavujúcej počas prvej polovice 20. storočia, sa obracia na drotársky motív, no zobrazuje ho v novej forme. Realistický prístup je nahradený imaginatívnym. Príchod 20. storočia nesie v sebe zmeny v podobe spriemyselňovania, modernizácie spôsobu života. Motív drotára sa v inonárodnej tvorbe 20. storočia vytráca, zatiaľ čo na slovenskej scéne zaujíma stále dôležité miesto. V tridsiatych rokoch daného storočia dokonca počet diel s drotármi narastá, hoci vandrovná podoba remesla postupne speje k svojmu zániku (Pranda 1992). Vandrovná povaha remesla výrazne kontrastuje s prostredím podliehajúcemu modernizácii a postupnému vytlačaniu ručnej práce. Preto môžeme diela z tridsiatych a štyridsiatych rokov označiť ako tvorbu, pre ktorú je drotár zosobnením tradície a stáva sa z neho mýtus. Miloš Alexander Bazovský (1899-1968) sa k drotárskemu motívu vracia niekoľkokrát. Sústredil sa na zobrazenie krošne, jedného zo základných atribútov vtedajších drotárov. Zachytil ju väčšiu, ako samotných drotárov, a tak zdôraznil jej symbolický status. Vďaka Jankovi Alexymu (1894-1970) máme k dispozícii obrazy, v ktorých sa prelína drotárstvo so zbrojníckou tematikou. Týmto spôsobom sa snažil oživiť históriu a „[...] nahradiť to, čo slovenské umenie absenciou historickej maľby zmeškalo v 19. storočí“ (Škvárová 2005, s. 35).

Baladický a expresívny nádych vniesol do slovenskej maľby Karol Ondreička (1898-1961), ktorý sa zameriaval na emocionálne prežívanie spojené s odchodom drotárov otcov, synov do sveta.

Hoci je motív drotára prítomný ešte aj v šesťdesiatych rokoch 20. storočia, týmto obdobím sa postupne vytráca záujem umelcov o ľudovú tematiku, teda aj o drotárov. Čoraz viditeľne sa zhmotňujúca priepasť medzi modernizáciou a tradíciou zapríčiňuje, že drotárska tematika ostáva najdlhšie prítomná u umelcov, ktorí pochádzajú z drotárskych krajov alebo majú bezprostredný kontakt s remeselníkmi. Miroslav Cipár (1935-) a Ondrej Zimka (1937-) sú toho dôkazom. Obaja pochádzajú zo severozápadného Slovenska, teda z oblasti, kde drotárstvo vzniklo, a tak svojím osobitým stvárnením prezentujú minulosť. Miroslav Cipár je autorom prvého súsošia „Drotár s džarkom“, ktoré bolo navrhnuté a vytvorené pre exteriér – námestie Turzovky.

V priebehu 20. storočia sa drotársky motív uplatnil aj v ilustráciách. Prenikol do detských kníh, ale i románov, povestí, porekadiel či poézie. Vzniknuté diela „[...] sú dokladom úzkeho prepojenia domácej slovenskej kultúry s moderným výtvarným výrazom“ (Škvárnová 2005, s. 63). Výtvarná tvorba ponúka širokú paletu drotárskeho motívu a jeho významu, zmyslu, hodnoty, ktorý je v slovenskej výtvarnej tvorbe prítomný od polovice 19. storočia až do súčasnosti. Hoci pravá podoba drotárstva nenávratne zanikla, druhá polovica 20. storočia našla nový spôsob oživenia remesla prostredníctvom insitnej a neprofesionálnej tvorby. Je charakteristická spontánnym výtvarným cítením, pestrosťou technológií a využitím prírodných materiálov. Osobitosť diel lahodí oku a zároveň predstavuje nový spôsob, ktorý privádza súčasného človeka k vlastnej histórii, a tak tradícia ostáva živá aj v čase dneška. Insitná a neprofesionálna tvorba je zbavená plynutia času, snaží sa opisne zachytiť odev, vybavenie drotárov a obohatiť pozorovateľa o radostnú, ba až sviatočnú tematiku. Nezameriava sa len na znázornenie či zvýraznenie sociálneho postavenia drotára, ale rovnaký dôraz kladie aj na vonkajšie znaky. V jej repertoári nachádzame maľby na skle, plastiku (drôtenú, hlinenú, drevenú), reliéfy, kresby, grafiky.

### Oblasť dramatickej a hudobnej tvorby

Tematika drotárstva a drotárov ovplyvnila aj dramatickú tvorbu. Jednou z prvých hier bola vlastenecká spevohra v dvoch dejstvách „Dráteník“ od F. J. Škroupa ako autora hudby a J. Chmelenského ako autora textu, ktorá svetlo sveta uzrela už začiatkom roka 1826.

Divadelná hra, ktorá je zosobnením kladných stránok – pracovitosti, charakteru drotára je hra L. Tiecka „Drotár“ uvedená v Theater an der Wien v roku 1843. Oslavou prekonania odpadlícťva je veselohra rovnakého názvu „Drotár“ z pera jedného z predstaviteľov národného obrodzenia Jána Palárika. Premiéra sa konala v roku 1860 v Turčianskom Svätom Martine, v preklade bola taktiež uvedená aj v Chorvátsku.

Vrcholným dielom je opereta „Der Rastelbinder“ (Drotár) v spracovaní F. Lehára, ktorej libreto napísal V. Léon. Táto opereta zaznamenala nesmierny úspech. Premiéra sa uskutočnila v roku 1902 vo viedenskom Karlovom divadle a v roku 1903 bola uvedená snáď na všetkých európskych javiskách. Zaujímavosťou je, že ju vzhliadli aj trestanci na Sibíri v roku 1917. Do konca prvej svetovej vojny sa zaznamenalo viac ako tisíc jej predstavení.

V predohre je divák uvedený do deja, ktorý sa odohráva na prelome storočí. Hlavnou postavou je dvanásťročný učeň Janko, naberajúci skúsenosti u drotára Vojtecha. Prv ako odíde do sveta na skusy, je zasnúbený so Zuzkou, Vojtechovou dcérou. Prvé dejstvo vyniká zamotanou zápletkou. Z Janka sa stal klampiarsky tovariš a uplatnenie našiel v rodine klampiara Glöpplera. Janko a Glöpplerova dcéra sa do seba zaľúbia a chcú sa vziať. V čase, keď sa majú konať zásnuby, prichádza na scénu Zuza - slúžka v rodine.

Rovnako ako Janko, aj ona je zaľúbená do niekoho celkom iného a práve kvôli nemu prichádza slúžiť, pretože jej vyvolený patrí medzi pozvaných na Jankove zásnuby. Záverečnou hádkou končí prvé dejstvo. V druhom dejstve sa ženám, Zuzke a Glöpplerovej dcére podarí zamotanú situáciu vysvetliť, vyriešiť tak, aby oba páry boli šťastné.

Opereta mala veľký úspech, predovšetkým u publika. Kritika sa postavila triezvejšie k hodnoteniu diela, ale vyzdvihla orchester pod vedením Alexandra von Zemplinského. V operete mali diváci možnosť vzhliadnuť veľmi emotívne vykreslené lúčenie drotárov s vlast'ou a rodinou, sociálnu skutočnosť, v akej obyčajný ľud vtedy žil a kvôli ktorej boli drotári nútení opúšťať svoje domovy, aby zarobili na živobytie. Niekoľko piesní z predstavenia boli natoľko obľúbené, že sa stali šlágrami daného obdobia a vďaka tomuto spôsobu popularizácie priťahovali stále nové publikum (Škvarnová 2005).

Medzi ďalších tvorcov, ktorí sa nechali voľne inšpirovať drotárskou tematikou patrí J. M. Hurban a jeho dramatická slovenská jednoaktovka „Drotár“, E. Militke a jeho „Dráteníček aneb s poctivostí zajdeš nejdál“, J. Podhradský, či hry, ktorých autorov nepoznáme – „Drotár“, „Dvaja slovenskí drotári“, „Slovenské dievča“.

## Fotografia

Posledná tretina 19. storočia predstavuje rozmach fotografie. Roku 1839 bola vo Viedni vynájdená suchá platňa, ktorá podnietila rozvoj tohto druhu zobrazovania skutočnosti. Spočiatku nedokonalá technika dovoľuje robiť zábery len v ateliéroch, neskôr s postupným vývinom sa fotografi premiestňujú z interiéru do exteriéru a svoju pozornosť zameriavajú na momentky z bežného života, ktorého súčasťou boli neodmysliteľne aj drotári. Za zmienku stojí Otto Schmidt, ešte predstaviteľ ateliérovej tvorby, ktorého postavy z viedenských ulíc od roku 1873 vychádzali vo vydavateľstve A. F. Czihaka. Fotografia je ďalším prostriedkom, ktorým pozorujeme odraz pôsobivosti drotára na okolie a zároveň novým prostriedkom, zachytávajúcím postavu remeselníka a jeho zovňajšku objektívne.

## Ilustrácie

Ilustrácie s drotárskym motívom začínajú do knižnej tvorby infiltrovať v druhej polovici 20. storočia, teda v čase, kedy drotárstvo pod ťarchou svetových vojen a nenávratného priemyselňovania, modernizácie speje k svojmu zániku. Podobne ako insitná a neprofesionálna výtvarná tvorba udržuje tradíciu remesla, rovnako i ilustrácie sa svojou mierou podieľali a podieľajú k zachovaniu kontinuity medzi históriou a generáciami, ktoré nemali možnosť byť súčasťou existencie remesla v reálnom živote jednotlivca. Približujú minulosť buď vo forme, aká skutočne bola, alebo ponúkajú interpretáciu remesla a jeho protagonistu v inej podobe, imaginatívnej, mýtizovanej, idealizovanej. „Zároveň [ilustrácie, pozn. aut.] odrážali častý výskyt motívu drotárov v slovenskej ľudovej slovesnosti, ako aj hodnoty, s ktorými sa v nej títo remeselníci spájali“ (Škvarnová 2005, s. 63).

Literárny text a výtvarné zobrazenie motívu drotára reprezentujú typ recipročného vzťahu. Spôsob zobrazenia je závislý na literárnom poňatí drotárstva spisovateľom. Následný výtvarný prejav by teda mal reflektovaný jav, postavu zobraziť tak, aby bol so slovným prejavom i s dejom literárneho žánru korelatívny. Kniha je následne prostriedkom, kde sa stretávajú, križia a dopĺňajú dve rôzne odvetvia umenia. Umenie slovné s umením výtvarným.

Ilustrácia plní funkciu sprievodcu daného literárneho žánru epického či lyrického charakteru. Prostredníctvom nej myšlienky obsiahnuté v texte nadobúdajú formu a tvar, zhmotňujú idey písaného

prejavu. Ilustrácia odzrkadľuje literárny text. Zobrazuje daný motív do takej miery, do akej jej text dovoľuje, pričom ju obohacuje o nezameniteľný individuálny prejav, videnie, vcítenie sa, stotožnenie daného maliara s opisovanou témou.

S ohľadom na drotársky motív sa stretávame s rôznymi literárnymi žánrami, počnúc ľudovou slovesnosťou, autorskými rozprávkami, povestami, poéziou a zahrňujúc aj románovú a poviedkovú tvorbu. Literárne diela s danou problematikou vznikajú už v polovici 19. storočia, pričom zastupujú predovšetkým ľudovú slovesnosť. Vo väčšej miere sa začínajú objavovať v 20. storočí, kedy aj ústna ľudová slovesnosť vďaka zberateľskej činnosti jednotlivých osobností (napr. Pavol Dobšinský) získava písomnú formu. Neobmedzuje sa len na príslovia, piesne či porekadlá, ale drotársky motív sa udomácňuje i na poli rozprávok, povestí („Drotárovo vnúča“, „O drotárikovi, ktorý zjedol hrušku múdrosti“). Drotárstvo a jeho protagonisti sú často idealizovaní, autori nechávajú vyniknúť ich pozitívne vlastnosti, ktoré robia z remeselníkov často hrdinov situácie.

V poézii sa s remeslom stretávame v tvorbe Svetozára Hurbana-Vajanského v období druhej polovice 19. storočia a Dlhomíra Poľského, ktorý reprezentuje tzv. medzigeneračnú vrstvu básnikov, smerujúcich k literárnej modernej prvej polovice 20. storočia. Motív drotárstva a jeho protagonistov reflektuje aj románová a poviedková tvorba, hoci ich motív sa frekventovanejšie vyskytuje práve v rozprávkach, povestiach, prísloviach, piesňach. V štyridsiatych rokoch 20. storočia vychádza jeden z prvých románov s drotárskou tematikou, román Matúša Kavca *Grapy*. Následne v päťdesiatych a šesťdesiatych rokoch vychádza Jilemnického *Cesta* a román *Pole neorané*, Tomaščíkov román *Džarkovia* charakteristické sociálno-kritickým zameraním. Diela s drotárskou tematikou vychádzajú aj v druhej polovici storočia. Jedná sa predovšetkým o rôzne zbierky ľudovej tvorby – *Piesne moje, piesne* (1953), *Perečko belavé, červený dolomán* (1955), *Ja som dobrý remeselník* (1987), *Povedala ryba* (1970), no zaznamenávame i zbierku ľudových rozprávok *Drotár podrotuje slnečko* (1999). Na prahu tretieho tisícročia sa drotársky motív objavuje v zbierke rozprávok Antona Pajonka *Drotárova palica* (2006).

Jednotlivé beletristické publikácie disponujú spektrom ilustrácií, ktoré pomáhajú dotvárať atmosféru a prehľbujú dosah pôsobivosti literárneho diela. Prostredníctvom ilustrácií človek nachádza prepojenie medzi slovesnou a výtvarnou zložkou, reflektujúcou literárny text. V jednom diele sa tak stretávajú dva rôzne druhy umenia. Ilustračné stvárnenie preniká do literárnych diel s drotárskou tematikou predovšetkým v 20. storočí. Pre daný literárny žáner je charakteristické príznačné výtvarné stvárnenie, prameniace z literárnej zložky. Ilustrácia je zrkadlom písomného prejavu, prináša aj istú mieru inovácie, vynachádzavosti, tvorivosti v stvárnení spôsobom takým, aby vystihla podstatu, zmysel literárneho textu. Zatiaľ čo ilustrácie k románom a poviedkam sociálno-kritického charakteru vynikajú realistickým výrazom stvárnenia, melancholickým výrazom vzťahujúcim sa k rozlúčkam s rodným krajom, ťaživým obsahom osudov remeselníkov či detailným vykreslením drotárskeho oblečenia, rozprávky, povesti, piesne sú zosobením ľahkosti, hravosti, jemnosti, vtípu, idealizácie či výtvarnej štylizácie. Kontrast medzi prvkami ľudovej slovesnosti a dielami sociálno-kritického rozmeru je badateľný nielen v literárnom, ale i výtvarnom stvárnení.

Beletristické diela a ilustrácie, ktoré dopĺňajú dielo a robia ho tak súborným, neplnia len úlohu duchovného oddychu osobnosti, ale zohrávajú i dokumentárnu hodnotu. Prispievajú k uchovaniu drotárskej tradície, dejinám remesla, cez ktoré sa dozvedáme i o histórii vlastného národa, o našich predkoch.

**Literatúra:**

- [1] BOTÍK, J. a SLAVKOVSKÝ, P. 1995. Encyklopédia ľudovej kultúry Slovenska [Zv. 1]. Bratislava: Veda. ISBN 80-224-0234-6.
- [2] GULEJA, K. 1992. Svet drotárov. Martin: Matica slovenská. ISBN 80-7090-232-9.
- [3] KEKELYOVÁ, K. 1992. Drotárstvo. I. diel. Žilina: Považské múzeum. ISBN 80-900417-8-7.
- [4] KRAUS, J. 2005. Slovník cudzích slov. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo – Mladé letá. ISBN 8010003816.
- [5] PAVLIK, A. 1968. Vývin drotárstva na severozápadnom Slovensku do prvej svetovej vojny. In: Zborník Spoločenské vedy – História I. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo. s. 69-133.
- [6] PIŠUTOVÁ, I. 1992. Drotárske umelecké remeslo a umenie. In: MRVA, Z., ed. Drotárstvo ako remeslo, umenie a podnikateľská aktivita. Zborník z konferencie Považského múzea v Žiline. Žilina: Považské múzeum. s. 39-41.
- [7] PRANDA, A. 1992. Slovenské drotárstvo (podnikateľské aktivity). In: MRVA, Z., ed. Drotárstvo ako remeslo, umenie a podnikateľská aktivita. Zborník z konferencie Považského múzea v Žiline. Žilina: Považské múzeum, s. 59-68.
- [8] SLATINSKÁ, A. a BÁLINOVÁ, H. 2013. Migrations géopolitiques & géoartistiques. In: Frontières géoculturelles & géopolitiques. Paris: L'Harmattan, s. 149–167. ISBN 978-2-343-00868-4.
- [9] SOBOLOVÁ, B. 2007. Fenomén drotárstva v dielach slovenských a českých autorov [online]. [cit. 19. 4. 2009]. [www.snk.sk/swift\\_data/source/NBU/Zborniky/BZ\\_2006\\_2007/Kolokvium\\_2007\\_Straznica/Sobolova\\_Bozena\\_S.doc](http://www.snk.sk/swift_data/source/NBU/Zborniky/BZ_2006_2007/Kolokvium_2007_Straznica/Sobolova_Bozena_S.doc)
- [10] STRAKA, J. 1992. Drotárstvo v USA. In: MRVA, M., ed. Drotárstvo ako remeslo, umenie a podnikateľská aktivita. Zborník z konferencie Považského múzea v Žiline. Žilina: Považské múzeum, s. 27-32.
- [11] SVORÁKOVÁ, S. 2013. La culture inconnue derrière le Rideau de fer. In: Frontière géoculturelles & géopolitiques. Paris: L'Harmattan, s. 111–133. ISBN 978-2-343-00868-4.
- [12] ŠKVARNOVÁ, M. 2005. Drotári v dielach umelcov (Profesionálna a neprofesionálna výtvarná tvorba v zbierkach na Slovensku). Žilina: Považské múzeum v Žiline. ISBN 80-88877-40-7.

---

Mgr. Petra Krausová  
 Filozofická fakulta  
 Sdružená umenovedná studia  
 Masarykova univerzita v Brne  
 petra.krausova@fi.muni.cz

---

Mgr. Jana Pecníková  
 Filozofická fakulta  
 Európske kultúrne štúdiá  
 Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici  
 jana.pecnikova@umb.sk

---

[www.casopiespes.sk](http://www.casopiespes.sk)

---